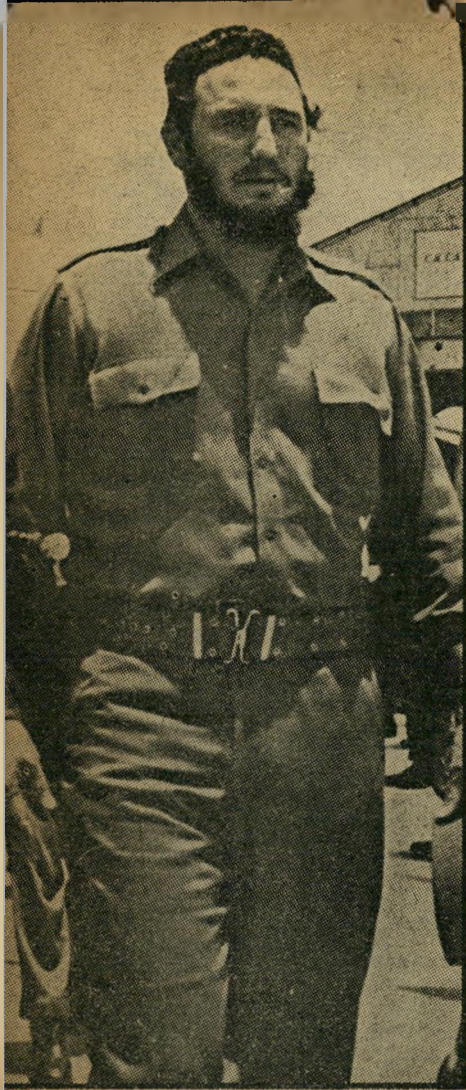

עם קאסטרו, ואת השינויים הגדולים שהנהיג קאסטרו בקובה

התוצאה: עוני מאיר, אשר קשה לנו לתאר אותו. אפילו הכפר הערבי הנחשל ביותר בארץ-ישראל — עוד לפני קום מדינת ישראל — חי בתנאים טובים יותר. הריפורמה האגרארית שינתה תמונה זו במידה רבה והיא משנה איתה עוד יותר, בקצב מסחרר. אין כיום אזורים שלמים, שגודלם כגודל ישראל כולה, המוקדשים לגידול יחיד. ביחס מוגזם, למשל, מגדלים, מלבד הסוכר, גם עגבניות, פלפל, בצל ופירות שונים.

«מטרתנו», הסביר לי אחד מראשי אינר"א (המוסד הלאומי לרפורמה אגרארית) «היא לא רק לתת את האדמה לאיכרים ולהבטיח להם קיום צודק. חשוב לא פחות בשביל קובה הוא לשחרר את עצמנו מן התלות בתוצרת הקלאית זרה. אנחנו רוצים לפסק את כל צרכינו בהקלאות ואף לפתח תעשייה מקומית». עבור קובה, הארץ הברוכה בשפע של מים, באדמה גיפלאה ובשמש לוחטת, תהיה זו משימה קלה מאוד, יחד סית.

כיום היא מייבאת בצל מישראל, חיטה מקנדה, חלב משומר מברית-המועצות, ירקות מיובשים מהולאנד. כל אלה אפשר לגדל במקום. עלינו כך תוכל קובה לא רק להבטיח עצמאות כלשהי במחייתה, אלא גם להשתחרר מן התלות בתגודות של שוק הסוכר העולמי — ואף להטיח עבודה רצופה לחמשת מיליוני האיכרים שלה.

חוק הריפורמה האגרארית, שהחוק לי צורף זה לפני שנה וחצי והנושא את התימות שלהם של ראש הממשלה פידל קאסטרו, שר החוק, שר המשפטים ונשיא הרפובליקה, קובע:

● לפני המהפכה החזיקו 1.5 אחוז מבעלי הקרקעות ב-46 אחוז מן האדמות החקלאיות.

● מעתה לא יוכל אדם אחד, או חברה אחת, להחזיק יותר מ-4000 דונאם, אלא אם הוא מצדד אדמות אלו ביעילות כזו, שיכולן מגיע לממוצע הלאומי, בתוספת 50 אחוז. במקרה זה, יוכל להחזיק עד 13400 דונאם. משוחררים מהגבלה זו הקואופרטיביים, בינם הזכאים לחלקות גדולות הרבה יותר של אדמה.

● כל יתר האדמות — מעל למינימום שמוחרר לאדם או לחברה להחזיק — עובדות לבעלות המדינה, תמורת תשלום פירציונים לבעליהן, בשטח-יחיד ל-20 שנה מיראש.

● כל משפחת-איכרים זכאית למינימום חינוכי של 266 דונאם.

● איכר או פועל חקלאי, שאין לו, עדיין, המינימום החינוכי הוה, יקבל חלק מאדמות המדינה או מן האדמה שעליה עבד עד כה כפועל ואשר הוחרמה מבעליה, מפני שהיא עולה על המאכסימום החוקי שמוותר לו להחזיק.

● לאיכרים זכות לרכוש בכספם, מן המדינה, תוספת של אדמה, עד למאכסימום של 665 דונאם, בתנאים נוחים.

● אסור למכור את הקרקע — אלא למדינה. אפשר להעבירה אך ורק בירושה, בתוך המשפחה.

★ ★ ★

רובה ברזי

איכרים בקואופרטיב חסוס מנגוס גרים בחושות עלובות, בעלות גנות של עלים מדקליה-הקוקוס. הצרפופון העלוב ביותר במערכת סקיה עולה לאין ערוך על חושות אלה. יש השמל — וזה הכל, אין מים בביתם, אין בית שימוש, אין אמבטיה. אין חלונות ורק שתי פתחי-הדלתות משמשים לאיחורור. הסביר פליקס קרוס, 28 שגולד במקום זה ועבד עבור בעל החווה הקודם, מגיל שמונה: «הבתים באמת גור-אימים של השנה. יש לי זוג נעליים ובגדים שאני מחליף אחרי העבודה. ויש לנו גם תיקחת».

התיקחת המיידית של קרוס ויתר חברי חסוס מנגוס גלויה לעין. היא מונחת בשדה הפתוח, סמוך לחרשות העלובות, אלה הם יסודות הבתים החדשים של תושבי המקום. הקואופרטיב שלהם נוסד לפני שמונה חודשים בלבד. הם מקיפים כרי במלאת שנה ליסודו, ויכלו כבר החברים הראשונים להיכנס לבתיהם החדשים. את הבניה יממנו מריחתי הסוכר שלהם.

אפשר לדבר על תוכנית הבתים של חסוס מנגוס, כדאי יותר לתאר את המציאות של קואופרטיב אחר, ותקף יותר. זהו יישוב של שם האחים לואיס וסרחיו סאס, ש-

הקואופרטיב על שם מנגוס נמצא כ-15 קילומטרים מזרחה להבאנה, באזור מטעי הסוכר. הגעתי לשם בקאדילאק אדום 1959, שהועמד לרשותי על-ידי הממשלה. בשביל משטר מהפכני, זה בכלל לא רע. קיבל את פנינו מנהל הקואופרטיב, סיקסטו ארטה, איכר חייכני בן 40, שעזב את משקו הפרטי כדי לבוא הנה. הוא הסביר כי המקום נקרא על שם מנגוס, כי ישו זה היה מנהיג פועלי הסוכר בקובה, והאיש שניטה לארגן אותם נגד מעבידיהם הנציגים. «האמריקאים הציעו לו מיליונים כדי שישתוק», הסביר לי מדריכי, באמונה של מה, «אבל הוא לא שתק». על כן נורה ונהרג בדום קר, על-ידי סרן של משטרת באטיסטה. הסרן נתפס חי עם התמוטטות משטרו של באטיסטה, אך בשעה שהועבר בסגור מנהפני אל הכלא, ניסה לברוח. הוא נורה ונהרג.

הקואופרטיב יושב כיום על 540 רב"א לריותי, המעובדים בידי 382 הבריים. החברות כן אינה מחויבת כפי שהיא מחויבת שבת בקיבוץ ישראלי, שם גם האיש וגם האשה הם חברים, ובהתגבר בניהם נחשבים אף הם לחברים. כאן רק ראש המשפחה הוא חבר בקואופרטיב. אולם לעבוד — יכול כל אחד מבני המשפחה בגיל העבודה. הם מקבלים שבר יומי של שניים וחצי פסוס, ויש להם חשבון פתיח במכולת המקומית. בסוף השנה מחלקים את הרווחים בין החברים, לפי מספר ימי-העבודה שכל אחד עבד. כך שבסוף השנה יכולה הכנסתו של איכר להסתכם בלמעלה מ-

עצמה ומחוצה לה. מתוך שורותיהם גויסו מטילי הפצצות בהבאנה ומפיצי-הכרוזים ה-אנטי-פירלטיים; אחדים מהם לוחמים מלחמת-גרילה בהרי סירה אסקאמבריי. אלה שמחוק לקובה מאיימים שבקרוב יפלו וי-בינתיים, על-ידי החרם הכלכלי החמור, מציינים להחניק באיטיות את הכלכלה של ה-אי הירוק. עד לפני שנה, קנתה, למשל, ארצות-הברית מקובה שלושה מיליון טון סוכר. היא שילמה חמישה סנט הקילו, שעה שמחיר הסוכר בשוק העולמי היה שלושה סנט ורבע. את ההפרש במחיר שילמה, כדי שהיבוא לא יתחרה בתוצרת המקומית — ובמידה לא מבוטלת מפני שרוב תעשיית הסוכר הקובאית היתה ממי-לא נתונה בידי משקיעים מארצות-הברית והרחחים נכנסו לכיסם.

כיום מוכנים הרוסים לקנות מיליון טון סוכר קובאי לשנה, במחיר השוק העולמי. בהסכם שחתם לפני שבועיים בפקינג, מכר ארנסט («צ'יה») גיבארה, הבוס הכלכלי של קובה, מיליון טון נוספים לסין העממית. את המיליון הותר תצליח קובה, מן הסתם, למכור בשוק העולמי, יתכן מאוד כי יקנו אותו מתחכים, שיעבירו אותו לארצות-הברית. אבל גם אז, פירוש הדבר: הכנסה של 52.5 מיליון דולאר פחות מן המחיר שארצות-הברית נהגה לשלם עבור אותה כמות.

כאשר מוסיפים לזה הפסד של למעלה מ-100 מיליון ל"י לשנה, תוצאת אובדן ה-היריות הצפון-אמריקאית, ושיתוק כמעט מוחלט של תעשיית הטבאק המקומית, מגי-

נשק בידי העם

שינה מן הקצה אל הקצה את מאזן הכוחות בתוך קובה עצמה. מיד אחרי נצחוננו, פירק קאסטרו את הצבא ה-רבי. נשק חסוב לא פחות מן הרובים האוסומאטיים: שיעורים ראשונים בקריאה וכתביה. מעוניינת לדבר ישירות אל העם, מלאה קובה בכרזות ומודעות, המדגישות את הישגי המישטר.

700 פסו, בתוספת חלקו ברוחמים. לשם השוואה: שכר שנתי ממוצע של תושבי ה-מקום, לפני המהפכה: 200 פסו (פסו אחד שחה לדולאר אמריקאי). את הרווחים היה בעל החווה מכניס בסוף השנה לכיסו.

★ ★ ★

לא רק סוכר

הגדרה העצומה בהכנסתו השני תית של האיכר נובעת משתי סיבות. הראשונה: הרווחים מחולקים בשלימותם בין האיכרים עצמם. השנייה, שהיא גם חשובה יותר לכלכלה הלאומית של קובה: הפועל החקלאי עובד עתה 12 חודש לשנה, לעומת שלושה או ארבעה חודשים קודם לכן. כי עד להפיכה, היתה החקלאות קרה באית מבוססת על גידולים חד-ענפיים. מיליון דונם של קניסוכר באזור זה; חצי מיליון דונם של טבאק באזור אחר. בגידול הסוכר, למשל, עובדים רק בין החודשים אוקטובר-ינואר.

במשטר הקודם היה האיכר-האריס עובד את ארבעת החודשים בשכר, מנסה להתקיים מרחחיו בפרקיזמן זה 12 חודשים בשנה.

● קבאלריה: שטח קרקע השחה ל-132 דונם.

המנהיג

פידל קאסטרו, דוקטור למשפטים, שבגיל 26 עמד בראש קבוצת סטודנטים ואנשי רוח, אשר פלשה לקובה של באטיסטה. היתה זו התחלת המרד, שהביאה אותו לשלטון לפני שנתיים בדיוק, בחיותו בן 32. לזכר קרבות המורדים בהרים, נשבע לא לגזח את זקנו, נתן בכך כינוי לכל לוחמי הסיירה מאסטי-רה, לוס בארבודוס, כלומר — המזוקנים.

נהרגו על-ידי משטרת באטיסטה בהיותם בני 17-16 שנה. האח הבכור היה חשוד בהשתייכות למהתרת. ערב אחד, בהיכנסו לקולנוע, ניגש אליו קצין משטרה והחל מתקוטט עמו. כעבור דקה שלף הקצין הפרובוקטור את אקדחו. האח השני, שראה זאת, ניסה להתפלל על הקצין. שני האחים נורו ונהרגו במקום. עתה תלויות תמונת-תיהם על קירות בית-הספר של הקואופרטיב הנושא את שמם.

בית-הספר כשעלצמו הוא מוסד חינוכי רחב, נקי, יפה. החוק מחייב לימוד חובה מגיל שלוש עד גיל 14. ואומנם, בכיתות בית-הספר, אפשר לראות נערים לומדים את הא"ב, אפשר גם לראות נערים ונערות בני שמונה ו-13 יושבים בכיתה מיוחדת ולומדים גם הם את הא"ב. כימי באטיסטה לא הלכו לבית-ספר.

האחים סאס הוא קואופרטיב של מגדלי טבאק, כשלוש מאות קילומטרים ממערב להבאנה, באזור פינאר דל ריו. נכנסתי לבית שבחרתי במקרה. אשה שחורה, לבושה שימלה צבעונית נקיה, ישבה במרפסת ועילעלה בשבועון מצוייר. היא הציגה את עצמה כטומאסה יאנו, 35, שגולדה לא רחוק מכאן. מילדות עבדה במטעי הטבאק, התגוררה בחושה הרגילה של הפועלים החקלאים של קובה. אחרי הריפורמה האגרארית הצטרפה, עם בעלה ותשעת ילדיהם, לקואופרטיב זה.

לפני חצי שנה נכנסו לביתם החדש: שלושה חדרים מרוהטים בטעם — ובתוכם חדר אחד מרהט במיטות-קומה, כמו באר-גיה, עבור הילדים. קודם ישנו ארבע חמשה במיטה אחת. יש מים זורמים בבית, אמבטיה ושני חדרי שימוש. במיטבח עומד תנור-גז מבהיק, טומאסה עצמה אינה עובדת בשדות; יש לה מספיק עבודה עם הילדים.

הבית אינו דומה לבתים הנבנים בישראל במיגרת השיכון העממי, או דיור לעולה, למשל. זהו בית חדר-משפחתי, המוקף גינה, ואשר ברובעים מסויימים של רמת-גן והר-צליה היו מגדירים אותו כחווילה. באחד ה-חדרים עמד דלי פשוט ובתוכו — שלושה (המשך בעמוד 22)

עם לגרעון של כ-250 מיליון דולאר לש-נה, הרוסים, הציבים והסינים הבטיחו כולם להחזיר נוחות. לעומת זאת מוציאה קובה סכומים ניכרים על רכישת נשק בגוש ה-מזרחי. בדיחה נפוצה בהבאנה אומרת: «יש לנו מול שקובה עשויה משעם. אחת היתה טובעת בים תחת מעמטת הנשק החדש. יפ-מכל מקום, אין ספק שבלי חידוש כלשהו של יחסים כלכליים עם ארצות-הברית, יפ-קוד את קובה בעוד שנה-שנתיים משבר כלכלי חמור».

אלה הם הצללים המעיבים עתה על שמי קובה הכחולים. אבל אין רק עננים. יש גם אור — אור רב.

★ ★ ★

ישו נורה ונהרג

קח, למשה, את הקואופרטיב החקי-לאי על שם חסוס (ישו) מנגוס. הקואופרטיב החקלאי דומה במקצת לקיבוץ של-ראלי. מספר משפחות מתאחדות, ביישוב אחת, מעבדות את אדמת היישוב במשותף. אין האיכר יכול למכור את אדמתו, ואין היא מחולקת לחלקות פרטיות. כל האדמה שייכת לכל הקואופרטיב והיא מעובדת במשותף. אסילו חלקות ביתיות לגידול יר-קות אין, הכל משותף.